

50639

N. 49.

MATHEMATIKAI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉRTESITŐ.

A M. TUD. AKADÉMIA III. OSZTÁLYÁNAK FOLYÓIRATA.

SZERKESZTI

KÖNIG GYULA

OSZTÁLYTITKÁR.

M. KIR. ÁLLAMI
ELSŐBŐ FŐGIMNÁZIUM
BUDAPEST

M. KIR. ÁLLAMI
ELSŐBŐ FŐGIMNÁZIUM
BUDAPEST

TIZENHETEDIK KÖTET.

1899.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1899

N.
~~131~~
~~1899~~

A BUDAPESTI
M. KIR. ÁLLAMI MÁRIA TERÉZIA-LEÁNYGIMNÁZIUM
TANÁRI KÖNYVTÁRA.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TARTALOM.

	Lap
BAUER MIHÁLY: Adalék a véges csoportok elméletéhez	611
CSORBA GYÖRGY: Adalék az egész számok additív előállításának elmé- letéhez	189
DADAY JENŐ: Új-guineai szabadon élő nematodok	557
GÁSPÁR JÁNOS: Adatok a búzasikér chemiai összetételéhez	481
GENERSICH ANTAL: A hashártya-tömlőkről (peritonealis, retroperitonealis, omentalis és mesenterialis tömlők)... ..	293
GRÓSZ EMIL: A hátgerinczsorvadás következtében keletkező vakság ...	523
HANKÓ VILMOS: Az ásványvizek összetételének ingadozása	367
— és GÁSPÁR JÁNOS: A magyar búza chemiai összetétele	374
HEGYFÖKY KÁBOS: A csapadék eloszlása napszakonként	490
HOOR MÓR: Újabb módszer váltakozó áramú indukciós motorok csu- szamlásának meghatározására	250
HÖGYES ENDRE: Újabb kísérleti adatok a fül és szem között létező reflex kapcsolatok ismeretéhez	449
KLUPATHY JENŐ: Kathod-sugarak nem homogén és forgó mágnesi térben	535
KORDA DEZSŐ: A mágnesség befolyása a vas hővezető képességére ...	169
KÖVESLIGETHY RADÓ: Az égi testek spektruma	112
— Az állócsillagok tengelyforgásáról	573
KÜRSCHÁK JÓZSEF: A variatio-számítás partialis differenciál-egyenleteinek transformatiojáról	457
MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR: Kétszikű fűs növények béldiaphragmája	1
MOESZ GUSZTÁV: Krokóit Tasmaniából (I. tábla)	436
— Adatok a grönlandi lievrit kristálytani ismeretéhez	442
ÓNODI ADOLF: Adatok a gége idegeinek ismeretéhez	79
— A subcerebralis hangképző középpontról	467
— A gége-chorea (chorea laryngis) kérdése	589
PLÓSZ PÁL: Adatok a zsirképződés kérdéséhez a májban	157, 183
RÁDOS GUSZTÁV: Indukált helyettesítések csoportjai	44
— Az indukált helyettesítés karakterisztikus egyenletének tényezőkre való felbontása	66
— Adalék az algebrai resolvensek elméletéhez	421

IV

	Lap
SCHLESINGER LAJOS: A Gauss-féle pentagramma mirificum	526
SCHULEK VILMOS: Védőüvegek az ibolyántúli fény ellen, fényhatástani tanulmányok alapján	510
STÄCKEL PÁL: A képzetes számok elmélete Bolyai János hátrahagyott irataiban	259
SZARVASY IMRE: Indulinok előállítása elektrolitikai úton	618
TANGL FERENCZ: Adat az emberi vizelet energiatartalmának ismeretéhez	545

ÚJ-GUINEAI SZABADON ÉLŐ NEMATODOK.

DADAY JENŐ I. tagtól.

BIRÓ LAJOS Új-Guineában időző hazánkfia az 1896. év folyamán egyebek között különböző termőhelyekről édesvízi mikroskopi anyagot is küldött a magyar nemzeti muzeum állattára részére. Ennek az anyagnak áttanulmányozása folyamán a különböző állatesoportokba tartozó mikroskopi állatfajok között nem csekély számú nematodot is találtam, a melyeknek az alábbiakban közölt rövid ismertetését nem csak azért tartom érdemesnek, mert legnagyobb részük új fajnak tekintendő, hanem azért is, mert ily úton adatokat szolgáltatok egyfelől Új-Guinea mikroskopi édesvízi faunájának ismeretéhez, másfelől pedig BIRÓ LAJOS hazánkfia gyűjtései eredményének e részben való bemutatására is alkalmam nyílik.

A feldolgozott anyag eredetét illetőleg előzetesen is megjegyzem azt, hogy a különböző termőhelyek közül legfőképen a lemieni szágó láp volt a leggazdagabb s az ismertetett fajok jóformán majdnem kizárólag az innen gyűjtött anyagból valók.

Az ismertetett fajok valamennyiét mikroskopi készítményekben konzerváltam, hogy ilyenformán az esetleges összehasonlításnál használhatók legyenek. A faj meghatározásoknál BASTIAN O., BÜTSCHLI O., DE MAN J. munkáit, valamint a saját, idevonatkozó dolgozataimat használtam.

A fajok földrajzi elterjedését illetőleg csak annyit kívánok itt megjegyezni, hogy a megfigyelt 22 faj között csupán kettő olyan, a mely Új-Guinea területén kívül más geográfiai területről is ismeretes s ez a *Dorylaimus brachyuris* d. Man, a melyet leírója Hollandiában talált először és a *Dorylaimus filiformis* Bast.

A fajok leírása.

1. *Aphanolaimus papillatus* n. sp.

Teste mindkét vége felé vékonyodott, hátul azonban sokkal vékonyabb, mint elől. Cuticulája egészen simának és szerkezetnélkülinek látszik, rajta sem gyűrűzöttséget, sem terecskéket nem tudtam megkülönböztetni. A test hosszában futó oldalhártyát sem tudtam észrevenni. A fejen a szájnylás körül tapintó sörték nincsenek s ezek helyett igen apró szemölcsök fejlettek ki. A szájnylás egyenesen a garatba vezet, melynek belső lumenét meglehetősen vastag cuticula határolja. A garat hátrafelé fokozatosan vastagodik ugyan, de azért hátulsó végén nem sokkal vastagabb, mint a mellsőn. A női ivarszerv páros, a petefészkek aránylag rövidek. A női ivarnylás a test közepe táján fekszik. A fark aránylag hosszú és igen vékony, majdnem túszerűen végződik; alapjának belsejében egy nagy mirigyet tartalmaz.

Csupán pár nőtény példány állott rendelkezésemre, melyeknek méretei a következők:

testhossz	1.32 mm.
garathossz	0.33 mm.
farkhossz	0.27 mm.
legnagyobb átmérő	0.03 mm.

A genus többi fajaitól első sorban cuticulájának simaságával különbözik, de igen feltűnő jelleme az is, hogy szájnylása körül tapintósörték nincsenek s ezek helyett szemölcei vannak. Jellemző sajáttsága a fark feltűnő vékonysága is.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

2. *Aphanolaimus tenuis* n. sp.

Teste csaknem fonál forma, mellső és hátulsó vége felé vékonyodott, hátulsó vége azonban jóval vékonyabb a mellsőnél. Cuticulája egészen sima és rajta sem gyűrűket, sem terecskéket nem tudtam észrevenni. Fejvége feltűnően hegyes, szájnylása körül sem tapintósörték, sem szemölcsök nincsenek. Garatja hátrafelé fokozatosan vastagodik, belső lumenét vékony cuticula fűdi.

A női ivarszerv páratlan s a női ivarnyílás a test mellső harmadának közelében fekszik. A fark mind a két ivaregyénnél egyforma szerkezetű, aránylag rövid, vége felé fokozatosan vékonyodik, hegyes csúcsban végződik és alapjának belsejében két nagy mirigyet tartalmaz. A hínnek spiculája egészen törforma, markolati része csak fél oly hosszú, mint a kés részlet, csúcsa kerekített.

Vizsgálataim folyamán pár nőtény és egy him jutott birtokomba s ezeknek méreteit a következőknek találtam :

testhossz	2.61 mm.
garathossz	0.5 mm.
farkhossz	0.26 mm.
legnagyobb átmérő	0.04 mm.

A genus ismert fajai közül cuticulájának szerkezetével az előbbenihez hasonlít, a melyre még azzal is emlékeztet, hogy fejvégén nincsenek tapintó sörtéi, de különbözik ettől, valamint a többitől is abban, hogy fejevége egészen síma, még szemölcsöket sem visel.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

3. *Aphanolaimus brachyurus* n. sp.

Teste két vége felé vékonyodott, de hátul sokkal jobban, mint elől. Cuticulája feltűnően gyűrűzött, de négyszögletű tercskéket nem tudtam rajta megkülönböztetni. A fejen a szájnnyílás körül tapintó sörték emelkednek, melyek aránylag rövidek, egész hosszukban egyforma vastagok s egészben véve pálczikához hasonlítanak. A pálczikák töve mögött a hátoldalon körforma szerv foglal helyet. A garat közepe tájáig csaknem egyforma vékony, azon túl azonban hirtelen megvastagodik. A garat belső üregét igen finom cuticula béleli. A női ivarszerv páros s a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark vége felé egyenesen vékonyodik, egészben véve körforma, belsejében nagy mirigyeket tartalmaz, csúcsa igen hegyes.

Csupán nőtény példányait találtam s ezeknek méretei a következők :

testhossz	0.63 mm.
garathossz	0.14 mm.
farkhossz	0.09 mm.
legnagyobb átmérő	0.02 mm.

Az előbbi két fajtól cuticulájának gyűrűzöttségével, fejének és garatjának szerkezetével különbözik, de garatjának szerkezetével és farkának alakjával az *Aphanolaimus attentus* d. Man és *Aphanolaimus aquaticus* Dad. fajoktól is elüt, míg cuticulájának és fejének szerkezetével némileg ezekhez hasonlít.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

4. *Monhystera papuana* n. sp.

Teste az ivarnyílásig csaknem mindenütt egyforma vastag, innen kezdve azonban hátra feltűnően vékonyodik és hegyes farkban végződik. Cuticulája egészen síma, rajta gyűrűzöttségnek semmi nyomát sem láttam. A szájnnyílás egyszerűnek látszik. A szájúregben két gömböstitű forma cuticula-pálczika van, melyek gömbtelen végükkel befelé, gömbös végükkel kifelé tekintenek s együtt egy V-betűt írnak le. A garat egész hosszában egyenlő vastag. A páratlan női ivarszerv kevéssel a test közepén túl kezdődik és ivarnyílása a test hátulsó harmadában fekszik, az alfelynyílástól nem nagy távolságban. A fark aránylag rövid, csúcsa felé erősen vékonyodik és hegyesen végződik.

Csupán nőtényeket találtam, melyeknek méretei a következők:

testhossz	0.62 mm.
garathossz	0.12 mm.
farkhossz	0.21 mm.
legnagyobb átmérő	0.015 mm.

A genus eddig ismert fajaitól szájúregének cuticula-pálczikáival tér el; de nem lényegtelen ismertető jele az sem, hogy szája körül sörtéket nem visel és hogy farka meglehetősen rövid.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

5. *Monhystera longicauda* n. sp.

Teste az alfelynyílásig csaknem mindenütt egyenlő vastag, míg azontúl feltűnően vékonyodik és vékony fonálszerűen végződik. Cuticulája síma, gyűrűzetlen. Szájnyílása körül hat merev, vékony tapintósörte emelkedik. Szájüregében két, gyengén félholdformán görbült cuticula-pálczika van, a melyek csúcsaikkal egymás ellenében hajlottak, máskülönben egymással s a test hossz-

tengelyével is párhuzamosak. A garat egész hosszában egyforma vastag, hátulsó végén körteforma mirigyeket visel. A páratlan női ivarszerv igen rövid s az ivarnyílás a fejtég és az alfelnyílás között csaknem középen fekszik. A fark feltűnően hosszú, a test egyharmadának hosszát jóval fölülmúlja, csúcsa felé rendkívül vékonyodik s itt majdnem hajszálvékonyságú, belsejét szemecskés protoplasma tölti ki.

Az átvizsgált anyagban csupán nőtényeket találtam, melyeknek méretei a következők :

testhossz	0·92—1·00 mm.
garathossz	0·2—0·21 mm.
farkhossz	0·26—0·34 mm.
legnagyobb átmérő	0·01—0·03 mm.

A genus eddig ismert fajaitól szájjüregének cuticula-képleteivel és farkának feltűnő hosszúságával különbözik.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

6. *Tripyla crassicauda* n. sp.

Teste az alfelnyílásig mindenütt egyforma vastag, az alfelnyíláson túl azonban hirtelen elvékonyodik, illetőleg kihegyesedik. Cuticulája gyűrületlen, egészen síma. Szájnyílása épszegélyűnek látszik. A szájjüregben két kis kommaforma cuticula-képlet fekszik, melyek hegyes végükkel egymáshoz közelednek, míg bunkós végükkel egymástól eltávolodnak és kifelé irányulnak. A garat egész hosszában egyenlő vastag, hátulsó végén három mirigy fekszik. A női ivarszervek párosak. A női ivarnyílás a test közepén túl hátrafelé húzódott. A fark aránylag rövid, alapja széles, nagy mirigyeket tartalmaz, csúcsa felé fokozatosan vékonyodik, de aránylag tompán végződik s így egészben véve vastagnak látszik.

Csupán nőtény példányait találtam meg s ezeknek méretei a következők :

testhossz	0·92 mm.
garathossz	0·15 mm.
farkhossz	0·12 mm.
legnagyobb átmérő	0·03 mm.

A genusnak eddig ismert fajaitól szájjüregének cuticula-képleteivel és farkának szerkezetével tér el.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

7. *Chromadora papuana* n. sp.

Teste aránylag vékony, mellső végén kevésbé, hátulso végén, az alfelnnyiláson túl, erősen vékonyodik. Cuticulája meglehetősen vastag és feltűnően gyűrűzött. Fejvége a garattól kezdve fokozatosan vékonyodik. Szájnyilása körül kis papillák emelkednek. Szájüregében sajátságosan hajlott cuticula-képletek vannak, melyek egy-egy egyenes, a test hossz tengelyével párhuzamosan futó nyelcskére és egy-egy S-formán görbült mellső végrészletre különültek. A fej végén sörték nincsenek s a szemforma festékfoltokat sem birtam felismerni. A garatcső egész lefutásában egyforma vastag, bulbusa egészben véve tojásforma, belső ürege hosszirányú rés, melynek falazatát meglehetősen vastag cuticula borítja. Női ivarszerve kétszarvú s az ivarnyilás a test közepe táján fekszik. Farka meglehetősen hosszú, vége felé fokozatosan vékonyodik, belsejében nagy mirigyeket tartalmaz, csúcsán hosszú törforma nyújtvány van.

A vizsgált anyagban csupán nőstény példányokat találtam, melyeknek méretei a következők:

testhossz	---	---	---	---	---	---	0.76 mm.
garathossz	---	---	---	---	0.11 mm.
farkhossz	---	---	---	---	---	0.14 mm.
legnagyobb átmérő	...	---	---	---	---	---	0.03 mm.

A genus eddig ismert fajai közül legközelebb áll a *Chromadora bulbosa* Dad. fajhoz, miután szájjüregének cuticula-képletei ezéhez nagyon hasonlítanak. De eltér e fajtól garatbulbusának és farkának szerkezetével, valamint méreti viszonyaival is.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

8. *Pseudochromadora quadripapillata* n. gen. n. sp.

Teste az alfelnnyilásig mindenütt egyforma vastag, az alfelnnyiláson túl azonban fokozatosan vékonyodik. Cuticulája aránylag vastag és feltűnően gyűrűzött. Fejvége a szájjnyilás közelében vékonyabb, mint egyebütt. A szájjnyilás körül sem papillák, sem sörték nincsenek, hanem e helyett a fejjvégnek a szájjhoz közeli részé-

ben, egymástól egyenlő távolságban négy, szívókorongszerű szemölcs fejlett ki, melyeknek jelenléte az új genusnak is egyik legszembe-tűnőbb jelleme. A szájüregben semmiféle cuticula-képletet sem tudtam megkülönböztetni. A garatbulbus egészben véve tojásforma, hátulsó vége szélesebb a mellsőnél, belső ürege megnyúlt tojásához hasonlít és falazatát vastag cuticula fõdi. Nõi ivarszerve kétszarvu s a nõi ivarnyílás a test közepe táján fekszik. Farka aránylag igen rövid, az alfelnnyílástól kezdve hirtelen vékonyodik és rövid, levélforma csúcsban végződik; belsejében egy nagy, tömlõforma mirigyet tartalmaz.

Csupán nõstény példányait találtam, melyeknek méretei a következõk:

testhossz	1·09 mm.
garathossz	0·15 mm.
farkhossz	0·07 mm.
legnagyobb átmérõ	0·03 mm.

A *Pseudochromadora* n. gen., mint neve is mutatja, legközelebb áll a *Chromadora*-genushoz főleg habitusa, garatbulbusának alakja és szerkezete miatt, de különbözik ettõl abban, hogy fejevégén négy, szívókorongszerű szemõlесе van, továbbá hogy szájüregében cuticula-képletek nincsenek.

Termõhelye Berlinhafen, Seleo sziget.

9. *Mononchus obtusicaudatus* n. sp.

Teste egész hosszában egyforma vastag, csak hátulsó vége hegyesedett ki kissé. Cuticulája egészen síma, gyűrületlen. Fejvége alig valamivel vékonyabb, mint testének többi része. A szájnyílás körül hegyes csúcsú papillák emelkednek. A szájüregben két erőteljes, ives cuticulalécz van, melyek fekvésükkel lantra emlékeztetnek, a mennyiben hátulsó végeikkel egymáshoz közelednek, mellsõ végeikkel ellenben nagy mértékben eltávolodtak. Az egyik lécznek belsõ oldaláról előre irányuló erõs, hegyes fog emelkedik, míg a másikról egy ives lécz indul ki, a mely haránt irányban áthajlik az átellenes oldallécz fognyujtványához. A két oldallécztõl s a harántfekvésû ives lécztõl körülzárt területen még két, némileg gömböstûhöz hasonló kis cuticula-képlet is van. A garat egész lefutásában mindenütt csaknem egyforma vastag. A nõi ivarszerv

farkhossz 0·49—0·6 mm.
 legnagyobb átmérő 0·04 mm.

A genus eddig ismert fajaitól legfőképen szájüregének cuticula-képleteivel, farkának hosszával és vékonyságával különbözik.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

11. *Ironus longicollis* n. sp.

Teste a garat hátulsó végétől előfelé és hátulsó negyedében vékonyodik, míg egyebütt egyforma vastag. Cuticulája mindenütt egészen síma és gyűrületlen. Fejvége jóval vékonyabb, mint a törzs. Szájnyílása körül kis, gömbölyített csúcsú papillák emelkednek. A szájüregben különálló cuticula-képletek nincsenek, hanem ezek helyett két vastag cuticula pálczika fejlett ki, a melyek folytatódni látszanak a garat lumenét bélelő burokba. A garat hátrafelé haladva fokozatosan vastagodik, de bulbust nem alkot. A női ivarszerv kétszarvú, a szarvak meglehetősen hosszúak; a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark az alfelnyílástól kezdve hirtelen vékonyodik, distalis fele igen vékony, csúcsa nagyon hegyes.

Az átvizsgált anyagban csupán nőtényeket találtam, a melyeknek méretei a következők:

testhossz 2 mm.
 garathossz 0·4 mm.
 farkhossz 0·25 mm.
 legnagyobb átmérő 0·04 mm.

A genusnak eddig ismert fajaitól szájvégének szerkezetével különbözik.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

12. *Ironus papuanus* n. sp.

Teste a fejevég felé alig észrevehetően, az alfelnyíláson túl ellenben feltűnően vékonyodik. Cuticulája síma, gyűrületlen. Szájnyílása körül sem papillák, sem tapintósörték nincsenek. Szájüregében két S-formán görbült erős cuticula-képlet van, melyek egyik végükkel a garat csúcsán ülnek, a másikkal ellenben a szájnyílás felé tekintenek, garat felőli végük kifelé ívelt, a szájnyílás felőli ellenben befelé, de mindkettő bunkósan végződik. A garat hátra-

felé fokozatosan vastagodik, egyszerű. A női ivarszerv páros s a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark az alfelyülés mögött erősen vékonyodik ugyan, de hátulsó harmadában egyforma átmérőjű.

Méretei a következők:

testhossz	---	---	---	---	0.9 mm.
garathossz	.	---	---	---	0.2 mm.
farkhossz	---	---	.	---	0.16 mm.
legnagyobb átmérő	---	---	---	---	0.04 mm.

A genus eddig ismert fajaitól legfőképpen szájüregének cuticula-képleteivel különbözik.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

13. *Trilobus Birói* n. sp.

Teste a fejevég felé alig észrevehetően, az alfelyülésen túl hátrafelé feltűnően vékonyodik, míg egyebütt egyforma vastag. Cuticulája egészen sima, gyűrűzetlen. A fejevégén, közel a szájnnyíláshoz, tapintósörték emelkednek. A szájnnyílás egyszerű, papillákra nem tagolódott. A szájüreg körteformát mutat s benne a garat végén harántul fekvő, többé-kevésbé tojásforma cuticula-képletek láthatók. A garat hátrafelé haladtában lassanként és fokozatosan vastagodik, de bulbust nem alkot. A női ivarszerv kétszarvú, a petefészkek meglehetősen hosszúak; a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark aránylag rövid, az alfelyüléstől kezdve vékonyodik, meglehetősen hegyes csúcsban végződik, belsejében mirigyeket nem tudtam megkülönböztetni.

A rendelkezésemre állott anyagban csupán nőtényeket találtam, melyeknek méretei a következők:

testhossz	---	---	---	---	1.2— 1.5 mm.
garathossz	0.23—0.31 mm.
farkhossz	---	---	---	---	0.2— 0.3 mm.
legnagyobb átmérő	---	---	---	---	0.03—0.04 mm.

E faj, melyet gyűjtőjének, BIRÓ LAJOS-nak tiszteletére neveztem el, a genus eddig ismert fajaitól több tekintetben eltér. Fontosabb jellemei a test cuticulájának simasága, a szájüreg cuticula-képleteinek alakja s a fark aránylagos rövidege és szerkezete.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

14. *Prismatolaimus papuanus* n. sp.

Teste a fejké felé alig észrevehetően, az ivarnyíláson túl azonban meglehetősen szembetűnően, de fokozatosan vékonyodik. Cuticulája meglehetősen vastag és feltűnően gyűrűzött. Fejkéje valamivel vékonyabb, mint a garat mögött fekvő részlete. A szájnnyílás egyszerű, rajta sem sörték, sem papillák nincsenek. A szájúregben 2, sajátságosan görbült cuticulaképlet van, amelyek hátulsó csúcsukkal egymáshoz közelednek, míg mellső csúcsukkal egymástól erősen távolodnak, úgy hogy együtt V-formát mutatnak. A garat közepe táján vastagabb, mint két végén; bulbosa erőteljesen fejlett, kis mértékben tojásforma, két vége majdnem egyenlő széles, belső lumenében a kis cuticula-lemezek harántul fekszenek s a lumen-nel együtt keresztet mutatnak. A fark vége felé erősen vékonyodik, csúcsa meglehetősen tompa, belsejében nagy mirigyeket tartalmaz. Női ivarszerve egyszerű s a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik.

Csupán nőstény példányait találtam meg, a melyeknek méretei a következők:

testhossz	0·8 mm.
garathossz	0·15 mm.
farkhossz	0·12 mm.
legnagyobb átmérő	0·04 mm.

A genusnak eddig ismert fajaitól szájúregének cuticula-képletei alapján könnyen megkülönböztethető.

Termőhelye Berlinhafen, Seleo sziget.

15. *Prismatolaimus nodicaudatus* n. sp.

Teste csaknem egész hosszában egyforma vastag, csupán fej- és farkvége felé vékonyodik feltűnőbben, még pedig az utóbbi irányban már az ivarnyíláson túl. Cuticulája meglehetősen vastag, de egészen sima, gyűrűzetlen. Fejkéje kis mértékben vékonyodott. Szájnnyílása egyszerű, sem sörtéket, sem papillákat nem visel. Szájúregében orsóforma rövid cuticula-képletek vannak, melyek hossz tengelyükkel a test hossz tengelyével párhuzamosan fekszenek. Garatja hátrafelé fokozatosan vastagodik, bulbosa alig észrevehetően fejlett; hátulsó végén mirigyek vannak. A női ivarszerv

egyszarvú s a női ivarnyílás a test közepe mögött fekszik. Farka az alfelnnyilástól kezdve hátulsó harmada tájáig csaknem egyenlő vastag, hátulsó harmadában azonban hirtelen és erősen vékonyodni kezd, végsőcsúsa bunkós; belsejében hatalmas mirigyek vannak, melyeknek kivezető nyílása a farkbunkó hasoldali részére húzódott.

A rendelkezésemre állott anyagban csupán nőtény példányait találtam meg, melyeknek méretei a következők:

testhossz	1·19 mm.
garathossz	0·3 mm.
farkhossz	0·12 mm.
legnagyobb átmérő	0·05 mm.

A genus eddig ismert fajaitól szájjüregének szerkezetével, farkának alakjával és szerkezetével különbözik és nevét is épen farkának szerkezetétől kapta.

Termőhelye Berlinhafen, Seleo sziget.

16. *Prismatolaimus macrurus* n. sp.

Teste a fejevég felé igen kis mértékben, az alfelnnyiláson túl ellenben feltűnően vékonyodik, egyebütt azonban egyforma vastag. Cuticulája aránylag vékony, egészen síma, gyűrűzetlen. Fejvége egyszerű, szájnnyílása körül sem sörték, sem papillák nincsenek. Szájjüregében meglehetősen hosszú, hengeres két cuticula-pálczika van, melyek egymással s a test hossztengegyével is párhuzamosak. A garat hátrafelé fokozatosan vastagodik és észrevétlenül megy át a hagymaforma bulbusba, melynek belsejében csupán tömlőforma kis üreget tudtam megkülönböztetni. A bulbus hátulsó végén két nagy mirigy foglal helyet. A női ivarszerv egyszarvú s a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark meglehetősen hosszú, az alfelnnyilástól nem nagy távolságban hirtelen és erősen vékonyodik, csúcsa igen hegyes.

Csupán nőtény példányait találtam meg, melyeknek méretei a következők:

testhossz	0·56 mm.
garathossz	0·08 mm.
farkhossz	0·18 mm.
legnagyobb átmérő	0·018 mm.

A genus eddig ismert fajaitól első sorban szájúregének cuticula-pálczikáival különbözik, de fontos jelleme farkának aránylag hosszú volta, garatjának rövidege s általában méreteinek kicsinysége.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

17. *Cephalobus longicollis* n. sp.

Teste előfelé csak kis mértékben, hátrafelé ellenben feltűnően vékonyodik. Cuticulája aránylag vastag, síma és szembetűnően gyűrűzött. Fejvége vékonyabb a garatrésznél. Szájnyílása gyengén karélyosnak látszik. Szájüregében háromféle cuticula-képlet van, nevezetesen a szájnyílás közelében egy pár tojásforma testecske, ezeken belül egy pár vastagabb és rövidebb, végre legbelül egy pár vékonyabb és sokkal hosszabb cuticula-pálczika, mely utóbbiak a garatüregben fekvőknek látszanak. A garat a bulbusig egyforma vastagnak látszik. A garat bulbus megnyúlt, kis mértékben tojásforma, belső ürege hosszú, keskeny rés, cuticula-lemezkei haránt fekvésűek, hátulsó vége kocsányszerűen megnyúlt s az emésztőgyomorba mélyedt. Női ivarszerve egyszerű s a női ivarnyílás a test közepén fekszik. A fark aránylag rövid, hirtelen és erősen vékonyodik, csúcsa meglehetősen hegyes.

A rendelkezésemre állott anyagban csupán nőstény példányokat találtam, a melyeknek méretei a következők:

testhossz	1.24 mm.
garathossz	0.29 mm.
farkhossz	0.18 mm.
legnagyobb átmérő	0.03 mm

A genus eddig ismert fajaitól főleg szájúregének szerkezetével különbözik, de eltér ezenkívül méreti viszonyaival, főleg garatjának hosszával is.

Termőhelye a lemieni szágó láb.

18. *Plectus obtusicaudatus* n. sp.

Teste egész hosszában majdnem egyforma vastag, de fejvége és farka vékonyabb, különösen pedig az utóbbi. Cuticulája meglehetősen vastag, síma és gyűrűzetlen. Fejvége meglehetősen hegyesen végződik. Szájnyílása egyszerű, sem sörtéket, sem papillákat nem

visel. Száj-, illetőleg garatüregében kétféle cuticula-testecske van, nevezetesen a szájnylás közelében két cuticula-gömböcske, ezek mögött két hosszú cuticula-pálczika. A cuticula-pálczikák hátsó végén egy pár cuticula-gömböcske s ezek mögött másik pár cuticula-pálczika sorakozik, de a két pálczika valamivel rövidebb a két elsőnél. A garat hátrafelé gyengén vastagodik, lumenét meglehetősen vastag cuticula köríti. A garatbulbus széles tojásforma, de mindkét vége egyformán kerekített, belsejében piskótaforma lument tartalmaz, hátsó végéről az emésztőgyomorral közlekedő széles, levélforma nyelecske lóg le. Női ivarszerve kétszarvú s a női ivarnylás a test közepe táján fekszik. A feltűnően rövid fark csúcsa felé fokozatosan vékonyodik ugyan, de azért meglehetősen vastag és csúcsa tompán kerekített; alsó oldala közepén öblös, felső oldala gyengén íves; belsejében nagy mirigyek vannak, melyeknek kivezető nyílása a fark csúcsán van és azonnal szembetűnik.

Csupán nőtény példányait találtam meg, melyeknek méretei a következők:

testhossz	0.31 mm.
garathossz	0.08 mm.
farkhossz	0.05 mm.
legnagyobb átmérő	0.02 mm.

A genusnak eddig ismert fajaitól szájüregének szerkezete, farkának alakja, szerkezete és rövidege alapján könnyen megkülönböztethető.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

19. *Cylindrolaimus macrurus* n. sp.

Teste mindkét vége felé vékonyodik, de elől kevésbé, mint hátul, legvastagabb közepe táján. Cuticulája meglehetősen vastag, síma, gyűrületlen. Fejvége sokkal vékonyabb, mint a garat hátsó vége. Szájnyílása egyszerű, rajta sem sörték, sem papillák nincsenek. Szájüregében, illetőleg mellső garatvégének üregében kétféle cuticula-test van, nevezetesen a szájnylás közelében két kis, gömbölyű cuticula-test s ezek mögött két hosszú, vékony cuticula-pálczika, melyek egymással s a test hossztengelyével is párhuzamosan fekszenek, de hátsó végük átellenesen egymásfelé, illetőleg befelé

görbül. A garat hátrafelé fokozatosan vastagodik, de bulbusa nincs. A női ivarszerv egyszarvú s a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark hirtelen és erősen vékonyodik, végsőcsúsa hegyes, belsejében mirigyeket nem tudtam megkülönböztetni.

Az átvizsgált anyagban csupán nőtényeket találtam, a melyeknek méretei a következők:

testhossz	1·36 mm.
garathossz	0·23 mm.
farkhossz	0·3 mm.
legnagyobb átmérő	0·04 mm.

A genusnak eddig ismert fajaitól száj- s illetőleg garatüre-gének szerkezete, továbbá farkának alakja és aránylagos hossza-sága alapján könnyen megkülönböztethető.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

20. *Dorylaimus brachyuris* d. Man.

Csupán nőtény példányait találtam meg, melyeknek mére-tei a következők voltak:

testhossz	1—1·2 mm.
garathossz	0·23—0·25 mm.
farkhossz	0·02—0·03 mm.
legnagyobb átmérő	0·03—0·04 mm.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

21. *Dorylaimus Birói* n. sp.

Teste egész hosszában csaknem egyforma vastag s csupán hátulsó vége vékonyodott el. Cuticulája egészen síma, gyűrületlen. Fejvége alig valamivel vékonyabb, mint a test többi része. Szájnyi-lása egyszerűnek látszik, a mennyiben rajta sem sörtéket, sem pa-pillákat nem tudtam megkülönböztetni. Az aránylag hosszú garat hátrafelé fokozatosan vastagodik, cuticula-tüje erőteljes, de meg-lehető rövid. A női ivarszerv kétszarvú, szarvai meglehetőss hosszúak; a női ivarnyílás a test közepe táján fekszik. A fark az alfelnyíláson túl, egész hosszának majdnem feléig fokoza-tosan és gyengén, azontúl ellenben hirtelen és egyszerre elvéko-nyodik, hegyes csúcsban végződik, de egészben véve igen rövid.

Csupán nőstény példányait találtam, melyeknek méretei a következők:

testhossz	1.53 mm.
garathossz	0.34 mm.
farkhossz	0.05 mm.
legnagyobb átmérő	0.02 mm.

E faj, melyet gyűjtőjének, BIRÓ LAJOS-nak nevééről neveztem el, a genus eddig ismert fajaitól farkának alakja, szerkezete és hosszúsága alapján könnyen megkülönböztethető.

Termőhelye a lemieni szágó láp.

22. Dorylaimus filiformis Bast.

A rendelkezésemre állott anyagban hímeket és nőstényeket egyaránt találtam s ezeknek méretei a következők:

	Nőstény	Hím
testhossz	... 1.69 mm.	1.61 mm.
garathossz	... 0.33 mm.	0.32 mm.
farkhossz	... 0.34 mm.	0.01 mm.
legnagyobb átmérő	0.05 mm.	0.03 mm.

Termőhelye a lemieni szágó láp.